

סוף זמן קר"ש

עש"ק יתרו

8:59

עש"ק משפטים 8:55

מלאן דרא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(זוה"ק בלק קפ"ז)

ב"ה

מבני עיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת יתרו

מס' יומא מוה. עד מו:

פרשת משפטים

מס' יומא מו. עד מו:

בריש מס' יומא גנו רואים כמה שמירה
היה צריך המכיר שלא יבא לידי טומאה, אף
בחינו במסוק המוקדש ביותר, וטמאים
כמה שמירה צריכים בשעה שיצאו
מיוקיים הטמאים, וזה א"א רק בכת התורה
מדיבר רבי שלטי"א בסיומ מס' ממות

כ"א שבט תש"ע

שנה י"ב גליון י"ח (תצ"ט)

יתרו

לא היה צריך לשלח מלכים

וישמע יתרו כהן מדין וגו'. יש לדקדק למה מייחס אותו הכתוב כאן ככהן מדין. ונראה דאיתא ביבמות אין מקבלין גרים לא בימי דור ולא בימי שלמה, דכיון שזמן טוב הוא לישראל, חוששין שאין מתגיירים באמת רק רוצים ליהנות מנגיירי בימי שלמה הוא נשאה לאשה, הרי שהיה גירות כדן. ומשני דהלא הטעם הוא דלא רוצים ליהנות משלחן מלכים, ובת פרעה אינה צריכה לכך הואיל והיתה בת מלך, ולכן בוראי הגיור הוא כהנכה.
והנה לכאורה גם על יתרו קשה למה קבלוהו לגירות, והלא היה בני ישראל או בכבודו וגיורו וכו' לנסיים ונפלאות, ושמה הגירות אינה בצדק, לזה אמר הכתוב וישמע יתרו כהן מדין, דאף הוא כבר היה או יכהן מדין ולא היה צריך לשלחן מלכים, ואם אפ"כ בא להתגייר, ש"מ שהגירות היתה אמיתית וכדן.

שארית יעקב

נטלה ממנו הכהונה

וישמע יתרו כהן מדין וגו' את כל אשר עשה אלהים למשה וגו'. לכאורה למה כתיב אלקים המורה על מדת הדין, הלא יציאת מצרים היה חסד השי"ת וכדכתיב לאחר זה מיד, כי הציא ה' את ישראל ממצרים, והו' הוא שם הרחמים. ונראה דהנה אמרו חז"ל בזבחים דמדת הדין עשתה רושם בהטעה כשלא רצה משה לילך לגאול את ישראל, שחרה אף הקב"ה בו ונטל הכהונה ממנו ונתנה לאהרן. והנה להלן על הפסוק אחר שלוחיה איתא במדרש שהכוונה היא אחר שפטר ה' הימנו בנט. וזה שאמר הכתוב, וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלקים, או מדת אלקים, ולמה, שלקח ממנו הכהונה, והלא רק כהן אסור בגרושה אבל לו מותר להחזיר גרושתו, לזאת יוקח את צפוריה אשת משה אחר שלוחיה והביא אותה למשה שיחזרו וישא אותה, מאחר שאינו כהן ומותר בה.

תפנית התורה

מדה טובה ויקרה

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים. יש להבין מהו הכרתו של שבע הוה של יתרו עד שהוא נכתב בתורה, והלא מצינו שכתבה תורה את דברי התורה והשבח שבלי ספק אמרו ישראל אחרי גאולתן.
ונראה כי הנה מי שאינו משיג ומתפלל רק על עצמו והוא שמח רק בטובת עצמו, אין זה דרך הנכון, והיעקר הוא להתפלל גם בעד חבירו ולשש ולשמח בישועתו ולתת על כך שבה והודאה להשי"ת. ולכן בשלמה ישראל הלא אמרו אז הלל והודיה על גאולת עצמם, ואין בה רבותא ויודות כי בוראי מכיר האדם טובה למטיבו, אבל יתרו אמר ברוך ד' וגו' ונתן שבה והודאה על הצלת ישראל, שות מורה שהוא שש ושמה בטובתו בשמחה שלימה אף שהוא לא היה מורע ישראל ולא שנתעבד תחת די מצרים, ודבר זה הוא באמת מדה טובה ויקרה באדם, וראוי הדבר שהתורה תהלל ותשבח אותו על כך.

פארת שלמה

כבוד השכינה

ויבא אהרן וכל קניי ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים. פרש"י ומשה היכן הלך וכו' אלא שהיה עומד ומשמש לפניו, לפני האלקים, מכאן שהנהגה מסועדה שתי' מסובין בה כאלו נהנה מזיו השכינה. ולכאורה קשה האין היה משה עומד ומשמש לפניו, והלא כתבו תוס' במסכת בבא בתרא שמשל היה מלך כל הארבעים שנה במדבר, וקיי"ל מלך כבודו על כבודו מחול. גם קשה למה דוקא כאן נקט הכתוב לפני האלקים כדי

להשמיענו שהוא כאלו נהנה מזיו השכינה ולא באיזה מקום אחר. ונראה דהנה איתא בסוטה שום תשים עליך מלך שהמלך צריך לנהוג כבוד בעצמו, ופריך והרי אגריפס המלך עמד וקרא את התורה ושבחיהו רבנן על שעמד והכניע את כבודו לכבוד התורה, ומשני מצוה שאני. וכתבו התוס' דדוקא מצוה דאיתא בה כבוד השכינה כמו הכא דבעורה הו', ולא סתם מצוה. לדעתו מובן, לדעתו שפירש רש"י שהיה עומד ומשמש, המשך ואמר לפני האלקים דהו' כהנהגה מזיו השכינה, כדי שלא יוקשה דהא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והאין היה עומד ומשמש, אלא הואיל והיה כאלו נהנין מזיו השכינה, א"כ יש בזה כבוד השכינה לשמש בסעודה זו, ובכד"ג מותר לו למלך למחול על כבודו.

עיר דוד

יראת ד' רק בין בני ישראל

מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ונראה על פי מה דאיתא במדרש אמרו רבותינו יתרו כומר לעבודת כוכבים היה וראה שאין בה ממש ופירש ממנה, ועמדו בני עירו ונדוהו. הרי לן שיתרו כבר פירש מעבודה זרה עוד בהיותו בארץ מולדתו, ועל זה הקשה רש"י"ל מה שמועה שמע וב"א, כי מאחז שכבר אחז בדרך הישראל בתוך ביתו בארץ מדין, מדוע על הסתפק להיות דבוק ביראת ה' במקומו, וכל זה לא עובו הגוים לבא אל המדבר, ועל זה בא כמשיב קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, היינו שהתבונן יתרו דאף לאחר הסג הנורא והשגב של קריעת ים סוף, אשר שמעו עמים ירגוון, וכל באי עולם ראו עין בעין כי יש אלהים שופטים בארץ, אם זה לא עובו הגוים אל המדבר הרעה לבא ולהדבק בה' אלהי ישראל, ומה גם שראה מלחמת עמלק אשר היה נין ונכד לאברהם אבינו ראש המאמינים שפירסם את אלהותו ית' לכל באי עולם, ואף על פי כן העיזו בנפשם לבוא להלחם עם ישראל ולא ירא אלהים, משני דברים אלו ראה והתבונן כי אי אפשר לו לעמוד ביראת ה' בהיותו בין הגוים, ומוכרח הוא לבא אל המדבר להתדבק בישראל.

ברך משה

עכשו עדיין לא

כתב החיד"א ז"ל בספרו נחל קדומים בשם רבינו אפרים עה"פ כי יבוא אלי העם, תיבת אל"י הע"ם נוטריקון אלה עם רומן על אל"י הנביא, וצ"ב כוננת הרמן לכאן.
ונקדים מ"ש הרמב"ם ז"ל באגרת תימן שמלך המשיח יהי' לו מדרגת מורה דאין, ומדרגה זו לא הי' גם למרע"ה, וצריך לבאר מ"ל להרמב"ם ז"ל שלא הי' מדרגה זו למרע"ה עיי"ש, ואפשר דיצא לו מפרשה זו שאמר יתרו למשה נבל תבול גם אתה וגו' לא תוכל עשהו לבקר, ואלמלי הי' דן בריח לבד לא יצדק בזה עייפות וגם אין שייך למנות שופטים אחרים שאין להם מדרגה זו, אלא ודאי שגם מרע"ה הי' דן ראו לכן ורק לימות המשיח יבוא השפעה גדולה מן השמים ורוח הטומאה יעביר מן הארץ או יהי' למלך המשיח מדרגה זו, ומבורא בוה"ק פ' פנחס שמלך המשיח יהי' מרע"ה, נמצא שהוא עצמו יזכה למדרגה זו לעתיד, ואפשר שיתרו הקשה קושיא זו מה דהיה אחר אתה עושה לעם וגו' וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב, ומדוע אין אתה דן בריח, שידע יתרו שמרע"ה ראו למדרגה זו להיות מורה דאין ומדוע אינך משתמש במדה זו, ועל זה השיב משה לחותנו כי יבוא אלי נפש וגו' פי עדיין לא הגיע הזמן לזה ורק לעתיד כשיבוא אל"י הנביא עם העם אז יהי' לי מדרגה זו להיות מורה דאין, אבל עכשו עדיין לא הגיע הזמן לכך.

דברי יואל

מעייני השבוע

בידון זכור ושומר בדבור אחד נאמרו

בפסוק (כ', ח) זכור את יום השבת לקדשו, ובדברות אחרונות כתיב (דברים ה', י"ב) שמור את יום השבת לקדשו. וברש"י כאן כתיב זכור ושומר בדבור אחד נאמרו. וברמב"ן כתב על זה ולא הקפידו בלשונות אחרים שנתחלפה להם (דאנ"פ שיש כמה לשונות שנתחלפו בדברות השניות, לא הקפידו חז"ל בהם, אלא בזה), והוכנה להם (לחכמים) ז"ל כי זכור מצות עשה, צוה שזכור יום השבת לקדשו ולא נשכחהו, ושומר אצלם מצות לא תעשה, שכל מקום שנגמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, יזהיר שנשמר אותו לקדשו שלא נחללהו, ואין ראוי למשה שיחליף דברי ה' ממצות עשה למצות לא תעשה. אבל אם החליף בדבור השני וכל תמונה ואמר כל תמונה בחסרון ואין, והוסיף אות בועל שלשים, וכן כל כיוצא בזה בשאר הדברות, אין בכך כלום, כי הכל אחד וכו'. ואני תמה אם נאמר זכור ושומר מפי הגבורה, למה לא נכתב בלוחות הראשונות. ויתכן שהיה בלוחות הראשונות ובשניות כתוב זכור, ומשה פי לישראל כי שמור נאמר עמו, וזו כוננתם באמת.

ובמרחי"ט כתב ע"ז אך קשה, דא"כ קידוש היום עשה ולא תעשה. ועוד האי "שמור" השמר דעשה הוא, וכל השמר דעשה עשה, כדאיתא בפרקא בתרא דיומא וכו'. לכן נראה לי שאין הטעם של "זכור ושומר בדבור א' נאמר" מפני שהאחד עשה והאחר לא תעשה, כדפי' הרמב"ן, אלא מפני ששמור את יום השבת על כרחך לומר שאינו דבק עם מלת "לקדשו", והיכן מצינו שצוה ה' קודם הדברות על קידוש היום, והלא לא נצטוו קודם הדברות רק למר על אזהרות שבת והלכותיה, ולמר אף על התחומין, כדאיתא כדאיתא בשבת פרק ר' עקיבא, וא"כ על כרחך לומר שיכאשר צוה" (שכתבו שמור את השבת לקדשו, כאשר צוה ה' אלהיך) אינו דבק עם מלת לקדשו, רק עם מלת שמור, כאילו אמר שמור את יום השבת כאשר צוה ה' אלהיך ולקדשו. שפירושו שמור את יום השבת מלעשות בו מלאכה כאשר צוה ה' אלהיך במרה, וגם לקדשו בקדוש היום. ואחר שבאזהרת שמור לא הזכירה בדברות הראשונות, אף תבא בדברות האחרונות, לפיכך הוכרחו לאמר זכור ושומר בדבור א' נאמרו, ולכן לא הקפידה התורה להזכיר האזרה הזאת בדברות הראשונות, מאחר שהוא נכללת בדבור "זכור".

ובגור ארי' כתב על קושיית המרחי"ט על הרמב"ן, וכל דבריו הם שלא לרצון, ואין להם סמך ושורש, כי למה טען דבר זה על הרמב"ן, הלא תלמודו ערוך הוא "זכור ושומר בדבור אחד", כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי הואיל ואיתניהו בשמירה איתניהו בזכירה, כך איתא בפ"ג דשבועות (כ"ז). ועוד אין נאמר כי "שמור את יום השבת" קאי על הקדוש, ויהיה כאן בקידוש עשה ולא תעשה, וכי נאמר "שמור הקדוש" שאז היה אפשר לומר שר"ל שישמור לקדש השבת, אבל "שמור יום השבת" קאמר, ופי' שמור אותו ממלאכה, אבל "זכור יום השבת" נטל לפרש על הקדוש, כי הקדוש הוא זכירת היום, ולכן אין קושיא. ומה שהקשה דהשמר דעשה, אין זה קושיא, חדא, דהא רש"י פי' דכל השמר דעשה לאו, אלא שאין לוקן עליו, עיי' אצל תשמרו לעשות בפרשת ראה (דברים י"ג, א), ועוד, דכנא לא היה הוא לשון עשה, דהא דכתיב "לקדשו" אין זה בצורת עשה, כי הקדוש הוא פרישה שלא יעשו מלאכה, זהו קדוש, ולא דמי מה שדרשו (שבת קיד:) אצל שבתון (לעיל ט"ז, כ"א) "שבות" הוא עשה, דהא כל שבינתה הוא עשה, דהוא שובת. אבל הקדוש הוא פרישה שלא יעשה מלאכה, ואין זה קושיא.

רוה"ק הופיע

רבינו מהרי"י צוה להגה"צ להגה"צ רבי ישכר דוב הכהן גלאנץ זצ"ל, שיטענס לפני התפלה מחמת חולשתו, וכן נהג. ופעם הרהר רבי בערל בלבו, שהיות והוא דר בשיטאווא ושם מחמירין בענין אכילה לפני התפלה, על כן אין מן הראוי להקל בזה באתרא דמר, וגמר בדעתו להפסיק מלאכול לפני התפילה. אחרי זה בא לראש השנה לבעלזא, ועבר הקהל לפני רבינו לקבל שלום ממנו, ועבר גם הוא ביניהם, וכשכבר חלף והלך מלפניו, קרא רבינו אותו בחזרה ואמר לו ברוח קדשו: תמשך לאכול, אף שבליל ר"ה הי' מכוסה בטליתו מעל ראשו ועיניו מכוסות היו, עכ"ז ידע את אשר לפניו. (י"ג אורות)

שמעתי מפי הגה"צ אדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל, ששמע מפי הגה"ק אדמו"ר רבי פנחס טווערסקי זצ"ל, האבדק"ק אוסטילא, שחוי"ז הגה"ק רבינו יהושע מבעלזא זי"ע, שהי' מראשי המיסדים של החברה מחזיקי הדת בגאליציען, אמר בעת התיסדות החברה הנ"ל שהי' ביום כ"ג שבט, שיום הזה יזכרו בני ישראל עד ביאת הגואל צדק. וכן הי' שאחר כמה שנים נפטר הרה"ק באותו יום, כ"ג שבט של שנת תרנ"ד לפ"ק. וכמו שהגיד כן הוא, כי יום הזה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה בכל תפוצות ישראל ליומא דהילולא, לזכרון עולם. (אמרי דבש)

הרה"צ מו"ה יהושע וויינבערגער ז"ל מבעלזא-דינוב, הי' הילד הראשון שנקרא שמו בישראל אחרי הגה"ק רבינו יהושע רוקח זי"ע מבעלזא, ומעשה שהי' כך הי': בשנת תרנ"ד לפ"ק, טרם נסע הגה"ק מהרי"י לעיר המלוכה ווינא יצ"ו, לערוך שם נתוח אפעראציאן, התאספו בביתו הרבה חסידים ואנ"ש ליקח ממנו ברכת פרידה. ובין הבאים הי' גם אביו הגה"צ החסיד מו"ה מרדכי וויינבערגער זצ"ל, שהי' דומי"ץ בקי"ק בעלזא. והיה טרם יצא הגה"ק מהרי"י מן הבית, לשום לדרך פעמיו, קרא אותו אל הצד ולחש בתוך אזנו, הלא אשתך מעוברת, וכאשר יולד לכם בן, תקראו שמו אחר שמי יהושע.

והיה כשמעו את דבריו אלו, התעלף ונפל ארצה, והביאו מים להחיותו ולהשיב את רוחו אליו, וכאשר הוטב לו וחזרה רוחו בקרבן, ניגש אליו הגה"ק רבי ישכר דוב בהגה"ק מהרי"י, ויבקש אותו לגלות לפני מה שלחש לו אביו. אמנם לא רצה לגלותו. והפציר בו עד בוש, אז סיפר לו את דברו, וכאשר שמע הגה"ק מהרי"י אי"ז נבהל עד מאד, ושכר מיד געלה, לרוץ אחרי אביו הקי' ולהשיגו בבית מסילות הברזל באהנהאפע"ן בלע"ז, למנוע אותו מן הנסיעה. אמנם איחר את המועד, כי הבאהן כבר יצאה לדרך. וכן הוה, שהגה"ק מהרי"י נסתלק שם ואחרי ד' ימים לפטירתו נולד הוא, ונקרא שמו אחרייו.

מעולם העליון

בעת נישואי רבינו בזיווג שני, אמר אחר החופה להרבנית: לא ידעתי שאת מיוחסת כל כך. היינו על ידי שראה את אבותיה שבאו להחופה מעולם העליון, נתוודע לו זה. בניו לא השתתפו בנשואין, ולמחרתו בעת שבאו לברך אותו ברכת מו"ט"ז, אמר רבינו גם להם: לא ידעתי שהיא מיוחסת גדולה כל כך. (י"ג אורות)

פשר הדבר נתגלה

רבינו יסד תברת "מחזיקי הדת" לחלום נגד המשכילים שבאו לגדע כרם ישראל באופן נורא ומבהיל, והיה רב אחד גדול בתורה שהתנגד לזה, וטען

הילולא דצדיקים

הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זצ"ל
נפטר כ"ג שבט תרנ"ד

שלא זו הדרך להלחם כל כך עמהם. קרא עליו רבינו את הכתוב "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", ואמר רבינו שהתורה מזהירה להת"ח שיש לו מעלות בהתורה, שיזהר שלא יבוא לידי תגלה ערותך וכו'. ופטר דבריו נתגלה כאשר לא עבר זמן רב ויצאה על הרבנית של הרב ההוא קול רינון ר"ל. (י"ג אורות)

פועל ישועות

פעם הגיע על שבי"ק איזה איש להגה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע שהיה צריך להתייבב להצבא, ושמו של האיש היד דוד, ומשך כל השב"ק קרא אותו הגה"ק מבעלזא בשם צדוק, והיה הדבר לפלא, ואחר שבי"ק כשהתייבב אצל הצבא אמרו לו שהוא פטור ללכת להצבא בגלל שהוא בעל שמן ועב, עכשיו הבין כבר למה קרה אותו הגה"ק בשם צדוק, כי בלשון אידיש אומרים על עב "צו דיקי". (אוצר ישראל)

פ"א בא אצלו איש א' ממדינת הגר מחוז דניער בקובלנא אשר יש לו בן שרוצה לישא עם ערלית. ובא לפני הרה"ק ר"י זצ"ל ואמר לו הביא את בנך בעצמו ולא רצה לנסוע ואמר שהרה"צ יכול לעשות שהערלית תתגייר ונסע אל הרה"ק וכבדו הרה"ק בציגאר ואמר לו תעשן כאן לפני ואח"כ כשבא לביתו שמע שבא אש ונשרף הבית עם הערלית ומזה הי' הישועה. (צדקת אליהו)

פ"א בא אצלו אשה אחת מארץ מצרים בבקשה כי בן יחידה נחלה והרופאים יאשו אותו, אמר לה, השיית ישלח דברו וירפאהו אבל האנשים אשר היו שמה אמרו לה כי תלך אל הרה"ק עוד הפעם כי יבטיח לה. וכשבאתה לפניו אמר לה בואי למחר בלילה שמע הגבאי שהצדיק אומר לאחד אתה רוצה פשרה ושמע קול ולא ראה שום אדם בפנים רק שמע קול. ולמחר אמר לה אם הבעל שלך הי' איזה שותף עם יהודי והשיבה הן האם השותף חי, אמרה לא כי כבר מת שאל אותה ומה עם האלמנה האם היא עני' או עשירה והשיבה עני'. ואמר לה הרה"ק דעו כי השותף תובע אלף דינרין מה שגשאר בעלך חייב לו לך ותשלמי לאלמנה אלף הדינרין ואז תהי' רפואה לבנך שיחי', ועשתה כן ונתרפא הבן. (צדקה אליהו)

מדברי תורתו

שמעתי משמו של הגה"ק המפוי מו"ה אברהם יעקב הורוויץ זצ"ל, אבדק"ק פראבוזנא בעל שו"ת צור יעקב, שהגיד בשם רבו הגה"ק רבי יהושע רוקח זי"ע מבעלזא, על הא דאמרו חז"ל ויתעצבו בתחתית החר, אי"ר אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה עליהם הקב"ה את החר כנגיית וא"ל, אם אתם מקבלים וכו', ואם לאו שם תהא קבורתכם וכו'. דנהג רש"י ז"ל כותב אצל הפסוק, והם תכו לרגליך וגוי והם ראויים לכך,

שהם תכו עצמן לתוך התחתיות החר לרגליך בסיני וכו'. ושי לדקדק דלכאורה דברים אלו נראין כסותרין לדברי חז"ל הנ"ל, דמשמע מזה שהם תכו את עצמן לתחתית החר, ולא שהקב"ה כפה עליהן את החר כנגיית. ותירץ שבאמת לא הי' צריך לכפות עליהן החר כנגיית. כי הם אמרו נעשה ונשמע עוד טרם התייבבו בתחתית החר וכפה עליהן הר כנגיית, והיו מוכנים לקבל את התורה גם מבלעדי זאת. ואמרו נעשה שהיא לשון עבר, כלומר שכבר גם האבות הקי' קיימו את התורה. וכן נשמע גם אנהנו בקולו של הקב"ה. אמנם הקב"ה השיב להם, שעליכם לשמור ולעשות ולקיים את התורה, לא כמו שקיימו האבות. אלא אף אם תכפו עליכם צרות רבות ונסיונות קשות, שקיים התורה יגיע אליכם במסירות נפש ממש, עכ"ז מחוייבים אתם לקיים את התורה כולה. ולפיכך כפה עליהם החר כנגיית להראות להם, שקבלת התורה וקיומה צריך להיות במס"י. ולפי"ז כבר ליכא סתירה בין שתי המימרות, והבן. (אמרי דבש)

שמעתי מפי הגה"צ אדמו"ר מו"ה יעקב לייזער מפשעוואסק, שהגיד בשם הגה"ק אדמו"ר רבי ישכר דוב רוקח זצוק"ל אבדק"ק בעלזא, על הא דאמרו חז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, תורה יבקשו מפיו, ואם לאו אל יבקשו מפיו וכו'. כלומר שאם הרב דומה למלאך ה', אז יבקשו תורה דייקא מפי ועצמו. משא"כ אם הרב אינו דומה למלאך ה"צ, אז אין צריכים לשמוע דייקא מפיו. רק די לשמוע גם בשם אמרו, מה שאומרים דבר בשמו אחריו. (אמרי דבש)

האיך להתפלל

תפלה צריכים לפרש בלשון מבורר על מה הוא מתפלל. כאשר ח"ו אין תבואות הארץ כראוי, צריכים להתפלל ותן ברכה על פני האדמה, ואם הארץ מבורכת צריך להתפלל שיהיה כך תמיד. וכן במלחמה כשהולכים אויבי ישראל חזקים צריכים תפלה להשי"ת שיעזרו להתגבר עליהם.

דקשה להבין איך שייך לשלוח מרגלים ע"פ ה' לראות השמנה היא אם רזה, דהלא ה' ית' הבטיח לנו שיביא אותנו לארץ זבת חלב ודבש ואי אפשר להסתפק בזה, דזה ידע בודאי שהארץ תהיה זבת חלב ודבש כשישראל יכנסו אליה, אבל רצה לדעת איך היא עתה, כדי שידע איך להתפלל בלשון מפורש יותר ומבואר. וזה שאמר "השמנה היא" וצריך תפלה שיהיה כך תמיד, "אם רזה" וצריך תפלה שתהיה שמנה. "החזק הוא" אם אויבי ישראל הם חזקים וצריך תפלה להכניעם. (מהרי"י)

פטירתו

אחרי פטירת של הגה"ק מהרי"י מבעלזא זי"ע, אשר נפטר רחוק מבית ובעיר ווינא, רצו להוביל את גופו הטהור, אל מקום קבורת אביו הגה"ק מהרי"ש זי"ע בעיר בעלזא. אמנם עפ"י חוקי ודתי המדינה, מדינת עסטרייך, אסור הי' להוביל ארונות מתים ממקום למקום במרחק כה רב. על כן השכילו לעשות תחבולה. שהעלו אותו על מרכבת הבאה"ן מלובש בבגדיו כמו חי. וכאשר רצו הקאנדאקטארס ליכנס אל תוך אותה מרכבה, לבקש ולבדוק את כרטיסי בילעטן, למען לא יבחינו בדבר, התחילו החסידים שהי' נמצאים שם, לרקוד ולשורר בקול רם. ומחמת הצפיפות ששררה שם, לא הבחינו בדבר. ככה עלה להם לעבור את הגבולים, ולהובילו לקבורה בעלזא. (אמרי דבש)

זכות יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ויאמר ה' אלי משה מה תצטק אלי, איתא במדרש (חובב בישמא משה) אמר הקב"ה למשה הים סוער והשונא ורדף ואחר עומד ומרבה בתפלה לפני, אמר לו משה מה לי לעשות, אמר לו ואתה את מוט, באותו שעה אמר ישראל ה' ימולך לעולם ועד. וצריך ביאור מה ששאל לו השי"ת על מה שמרבה בתפלה, והלא בעת צרה ליעקב צריך להתפלל להשי"ת, גם יש להבין מה שהשי"ת לו השי"ת ואתה הים את מוטך שגם זה אינו מובן, וכן למה דוקא באותו שעה אמר ישראל ה' ימולך לעולם ועד.

וגראה בהקדם מה דתנינן (שליח מס' יומא) אמר רבי עקיבא אשירים ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר (חזקאל יז ב) חזקתי עליכם מים טהורים ואומר (ירמיה יז יג) מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, ולכאורה אינו מובן כפל ואומר לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם. **וייתבאר** הנה עומדים אנו בימי השבועיים השבועות המיוסדים לתשובה ותיקון החטאים, והימים האלה מסוגלים להתעורר לשוב ולתקן על כל מה שחטאו בדבירוב במעשה ואפילו במחשבה, כי על כל מחשבה קלה צריכים ליתן דין וחשבון להשי"ת, ומכל שכן אם עשו מעשים רבים וחטאו נגד הבורא בודאי שיעטרו ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקב"ה, והנה דרכו של היצחקי להפיל את האדם בסבל האשור ולומר שחלילה אין לו תקומה, כי הוא בעל חוטא גבול, וכבר נודע מה שכתב כ"ק מרן ד"ר זללה"ה בשו"ת דברי יואל (ארי"ה סימן לא) כי צריכים להתרחק ממחשבת איש יותר מן הבורח מן הארץ, דכבר מבואר בספיק"ק (אורח התשובה שבספר התניא פ"א) כי מי שאינו מאמין בקב"ה מוחלל בעדויות, אפילו המכעיס עלו את שיעורו, שמתוך ח"ו בכל יום ברכה לבטלה, חנון המרבה לסלוח, כי הבורא ית"ש הוא מרבה לסלוח עד אין שיעור, עכ"ד.

ופוק חזי מה שכתב הש"ת הקדוש (מס' ראש השנה) דעיקר מצוה של בעל תשובה כשישוב מדרכו הרעה שישוב בימי בחרתו בעדויות, בתיקון גבורותיו, וכמו שדרשו חז"ל (עבודה זרה י"ט) אשרי מי שעשה תשובה כשהוא איש, ופירשי' כשהוא איש, כשהוא בחור ככחו, כלומר ממה להכיר את בוראו קודם ימי הדין כאיש גבור. אמנם אף אם שב בימי זקנתו בתשובה שלימה בכל לבו תשובתו מקובלת. ועל זה נאמר (תהלים א, א) תשב אנוש עד רכא, ורצונו לומר עד הזמן שאדם נדכא ונחלש, אף על פי כן הוא אומר שובו בני אדם. ועל זה אמרו חז"ל (קידושין ב) ואפילו רשע גמור כל ימיו ושעה תשובה באחרונה אין מזכירין לו רשעתו. ואפילו מי שאינו שב בבחירתו כשהוא בתקפו גבורותיו, רק המתין בתשובה עד לתע קצתו ככלות כח גבורתו בחירתו. וגם כן גבורת היצר הרע חלף והלך לו, אפילו הכי תשובתו תשובה, עכ"ד. וא"ז זללה"ה בישמא משה (פ' האזינו) הביא תשובת מהר"ש (ח"ב א"ח ס"ח) באיש אחד ששב לפשוע בעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, מבשר לא היה עבירה שבתורה שלא עברה, ואף על פי כן כתב מהר"ש והאר"ק בראיות דמועיל לו תשובה, דאין דבר העומד בפני התשובה. ובדברים האלה יש לנו להתחזק, האמנם יצר סוכן בנו,

ובכל יום ויום לא ינוח אלא ישקוט עד אשר מביאנו לא תאות העולם השפל הזה אלא הבלו, תחלה הוא ממשיל בראיות אסורים והרהורים רעים, וכאשר ע"ז רואה הלב חומד וכלי המעשה גומרים, ולאחר זמן כאשר האדם מתעורר ורוצה לחזור מדרכו הרע, היצחקי מפילו בסכך היאוש שמחמת כובד העונות שוב לא יועיל לו כלל איזה תשובה, אמנם חלילה לחלילה לחשוב כן, כי כל אחד משראל יש לו תקנה, ואם עושה תשובה הקב"ה מוחל לו, וכתב הרמ"ק מהרצ"א זללה"ה בהקדמה לספר דרך פקודין, דעיקר התשובה הוא החרטה עדיבה וקבלה, והביא ראייה ממה שאמרו חז"ל (קידושין ט"ט) ומקור זה האשה על גנת שאני צדיק גמור וגמצא רשע גמור, הרי זה מקודשת שמא הרהר בתשובה, ואפילו נמצא רשע גמור בגניבה וגול ועריות ולא היה הזמן מספיק להתענות עתים וימים, אף על פי כן היא מקודשת, ומה תודע מי עיקר התשובה אינה הענייתם ויסוגופים, רק עזיבת החטא, עכ"ד. ואפילו אם חלילה עבר ושנה בכמה וכמה עבירות, ועשרו בטומאה זמן רב, ויעיל לו התשובה.

ויש להביא ראייה לזה מן הטבילה במקוה, כי מצניו שהטבילה במקוה מטהר את האדם מטומאתו, ואף אם נטמא האדם לזמן רב וטבל עצמו אחר כמה שנים גם כן עולה מטהר, ולא עוד אלא שבימשך הזמן מעת שנטמא בראשונה, טימא עצמו שנית ושלשית וכך ניהוה לו כמה פעמים טומאה על טומאתו, עם כל זה כאשר הוא טובל עצמו

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת בשלח שנת תש"ע לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

במקוה ברגע אחד הוא עולה מכל טומאתו, ומי שנטמא הרבה פעמים אינו צריך טבילה יחידה ממי שנטמא רק פעם אחת, ולכולם טבילה אחת מעלה אותם מטומאתם וטהרו. והכי נמי הוא ענין התשובה דמועיל למי שעשה עבירה פעם אחת ושב תיקף או לאחר זמן רב, דתמיד מועיל לו התשובה, ואפילו היה רשע גמור כל ימי חייו, ובכל יום ויום הוסיף רשעה על רשעתו, אם עשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו רשעתו, והתשובה מועיל לו לכפר על עונותיו.

וזה שמדמה טהרת הקב"ה לטהרת המקוה, מה מקוה מטהר את הטמאים, ובטבילה אחת עולה לו טומאתו גם טומאה של כמה שנים שנשכח בו, אף הקב"ה מטהר את ישראל, ואף אם ל"ע נרשע בחטא רבות בשנים לא יאמר האדם לנפשו נושא, כי ימדי הקב"ה מקבלוהו בתשובה.

אמנם יש לומר עוד בחינה מה שמדמה טהרת הקב"ה לטהרת המקוה, על פי מה שכתב בבני יששכר (שמ"ר מאמר ד' וד"ש ב) שלא כמדת בשר דם מדת הקב"ה, כי מדת בשר דם אם יש לו איזה מדה טובה, היינו שהוא רחמיני ומעביר על מדותיו לסלוח ולמחול לכל המכעיס, עם כל זה כשיתמיד המכעיס יום אחר יום להכעיס, יופסק ממנו הרחמנות ולא ירצה שוב למחול, כי לל מדת בשר דם יש גבול, כיון שהבשר דם בעצמו הוא בעל גבול ותכלית. מה שאין כן מדת השי"ת כיון שהוא ית"ש בלי גבול ותכלית, גם מדותיו אין להם גבול, ואם כן כיון שהוא רחום וחנון וטוב וסלוח, לכל אלה המדות גם כן אין גבול ותכלית, ולכן אל יפול לב האדם עליו האריך שני לשוב אליו ית"ש בתשובה, הנה זה כמה פעמים הייתי מתמרמר על חטאתי ובקשתי מחילה והבטחתי להשי"ת שלא אחטא עוד ולא אחזור בהם, ושוב זה כמה פעמים חזרתי לסורי, ואיך שוב יקבלני השי"ת בתשובה, הנה לא יאמר האדם כן, דכיון שהשי"ת אינו בעל גבול ותכלית גם מדותיו אין להם גבול, עכ"ד. (וב"כ באגרת התשובה שבספר התניא פ"א).

ויבזה יתבאר דברי התנא רבי עקיבא, אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, כי יש לנו את הרחמן בשמים, אשר למדת רחמנותו אין שיעור וערך, ואף שחטאו כמה וכמה פעמים, תמיד הוא מקבל שבים ומחל לבני עברה, ואף על כל זה ובכל זמן, וזה שאמר מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, ומדמה טהרת הקב"ה את עמו ישראל לטהרת המקוה, כי לימד האדם לעצמו מוסר השכל מדין טהרת המקוה שמתטהר אדם שנטמא וטובל את עצמו בה, ואף אם נטמא פעם אחת ויכל לטהר את עצמו באותו המקוה מבלי שום עיכוב, ואף שכבר נטהר במקוה זו פעם אחת ואפילו מאה פעמים, כי טהרת המקוה אין לו שיעור וערך, והכי נמי כן הוא טהרת הקב"ה את ישראל, שהוא מלך מוחל וסולח עד אין שיעור ואין ערך, והקב"ה סלחן ומחלן לבשטי שורון ומעביר אשמותיו בכל עת ובכל זמן ומטהר את לבביו לעבודתו ית"ש.

ויצ' דרך זה יש לפרש הכתוב ב' וארא, וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, במדרש (מכילתא בא פ"ה) שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה. ויש לדקדק דברי המדרש הם סותרים להא דמבואר במדרש רבה (פ"א ס"ה) ורא אלהים את בני ישראל, שעשו תשובה הבינונים וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה, ורעד אלהים, שאפילו אחד בחבירו לא היה יודע אלא הקב"ה לבדו, זה מכוון את לבו וזה מכוון את לבו ועושי תשובה. הרינו מזה שעשו תשובה, ומה זה שאמר שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה. אמנם לפי האמור אינו סותר כלל, דבאמת עשו בני ישראל תשובה, הבינונים וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה, אמנם דא עקרו כי לא ארכו להם הימים, ואחר איזה זמן נסוגו אחור ושובו למעשיהם הראשונים, ומחמת גודל שלול המצב לא היה תקומה לתשובה, והיה להם עליות וירידות, וזה שדרש המדרש ולא

שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה, כי המה עשו תשובה על חטא עבודה זרה, אך לפרוש כליל מן העבודה זרה, דבר זה היה קשה בעיניהם, ואף אם נתעוררו וקבלו על עצמם להתנהג בדרך הטובה הישרה, לא ארכה להם זמן, וחזרו חלילה בעבירות קשות ר"ל.

והנה כאשר באו בני ישראל אל הים, היה קטרוג גדול כמבואר במדרש (לקיטת רמז ר"ד) דטען שר של ים מה נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה. והגם דבני ישראל עשו תשובה שלימה, כדכתיב (שמות י"ד) ופרעה הקריב, ואיתא במדרש (שמ"ר פכ"א ס"ה) שהקריב את לבן של ישראל לאביהם שבשמים, מכל מקום כיון שלא היה תקומה לתשובה זו, כי היה להם לישראל עליות וירידות, ואף אחר ששעו תשובה חזרו למדריגה הראשונה, על כן טען הים שלא יועיל התשובה, דבשלמא בפעם הראשון אפשר עוד להביחן שימחול הקב"ה, אבל אם חזרו חלילה כמה פעמים, למה יועיל התשובה, ולכן לא ירצה הים לקרוע לפני בני ישראל.

וזהו ביאור המדרש, אמר הקב"ה למשה הים סוער, שאינו רוצה לקרוע לפני בני ישראל, והטעם כי והשונא רדף, רמו על היצר הרע שנקרא שונא כמבואר בגמרא (סו"ה ב), שהוא רודף את האדם בלי הרף, וגם אחר שעשה תשובה אינו מתייחס עצמו ממנו, ולכן טוען הים שאינו מועיל התשובה כי ליום מחר שוב לבסלה, ואתה עומד ומרבה בתפלה לפני, הלא באופן כזה לא מהני תשובה, אמר משה ומה לי לעשות, אמר הקב"ה למשה ואתה הים את מוטך ונטה את ירך על הים, ומבואר בכתבי האר"ל (שער הגלגלים הקדמה לו) כי רבי יוחנן זן זכאי ורבי עקיבא היו בתי' ב' זרועותיו ימין ושמאל של משה רבינו, ע"י. והנה סתם די הוא שמאל, דכתיב (ישעיה' מח ג') ידי יסדה ארץ וימיני וגו' (עין קול יעקב בפ'שחן), וזה רמו באומרו נטה את ירך על הים, רמו על התנא רבי עקיבא שהוא בחינת די שמאל של משה רבינו, הדוא דרש מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, דאפילו אם נרשע בחטא זמן ארוך, ואפילו כמה פעמים, עם כל זה מועיל תמיד התשובה, כטהרת המקוה, ומקוה ישראל מושיעו בעת צרה, גם בזמן קשה כזה שירדו עשר מעלות אחרונות, באותו שעה אמרו ישראל ה' ימולך לעולם ועד, רמו דמנו שהקב"ה הוא בלי גבול ותכלית כן מדותיו הם בלי שיעור וערך ובלי גבול, ואפילו חטאו כמה פעמים אם יש הרהור תשובה אמיתי אז הוא מכפר.

וזהו שאמר משה רבינו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, וכתב באמרו נועם רמו נפלא אשר יעשה לכם היום"ם בגימטריא מקויה, ע"י. ולפי דרכינו התחזקו בזה לחזק את בני ישראל התיצבו, וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, ורמו בזה כי מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, וזהו וראו את ישועת ה', אשר יעשה לכם היום, דכטהרת המקוה כך הוא תשועת ה', שהשי"ת מושיע את בני ישראל.

וידבר זה נתון לנו חיזוק גדול בעמדינו בימים המורממים הללו שגילה לנו האר"ה"ק שהוא מסוגל לתשובה, כי ישראל קרושים הם מאמינים בני מאמינים בדבירי נביאים אמת ובדברי חז"ל שגילו לנו שימים הללו הם מסוגלים לתשובה, אמנם דא עקא כי לעצמו יש לו לאדם עליות וירידות, ואף אחרי שתחזקו עצמו פעם אחת וחזרו בתשובה, עלול הוא להכשל שנית ושלשית באותו חטא, ועל זה דרש לבו ומפילו חלילה ביאוש מה תהא בסופו, אכן בכל האמור עלינו להתחזק עד סוף כל הדורות, וכמו שאמר משה רבינו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, ויש לנו ללמוד מטהרת המקוה, מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, ואף אם חלילה נרשעו בחטא, ומה גם אם חזרו ושנו באותו חטא כמה פעמים, עם כל זה על ידי הרהורי תשובה אמיתיים ואנחה אמיתי וכולים לשוב אל הקב"ה, ויקבל על עצמו מה דהיה הוה, מהיום והלאה יעמוד על המשמר להשגיח על שמירת העינים וטהרת המחשבה, וכל הקבלות טובות יהיו בר קיימא, והשי"ת הוא חנון המרבה לסלוח ומחלל עונות עמו ישראל ברמנים.

והשי"ת יקבל תשובת בני ישראל ברחמים, יש לנו אב הרחמן אשר מדת רחמנותו וסבלנותו הוא בלי שיעור וערך, והוא מוחל כמה פעמים, ובעיקר שיעשו תשובה באמת להשי"ת, והשי"ת יעזור שזוכה בשובה ונתת תושעו, וכימי צאתנו מצריים יראנו נפלאות, אנו מאמינים באמונה שלימה שיבא הזמן הראוי והשי"ת ירחם ויוציא כלל ישראל מגלות החל, ונזכה ועינינו תראינה מלכותיך ונזכה להתרוממות קרן החרה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו בבי"א.

על חומות ירושלים

בס"ד

מקדמים או בברכה את פני אורחיו הדגול האי גברא רבה ח"פ מנקה הדעת בירושלים הגאון הגדול רבי דוד בנימין הכהן באטעלמאן שליט"א מו"ץ בעדה החרדית בעיה"ק ירושלים איש אמונו של כ"ק מרן הגר"מ האלבערשטאם זצ"ל בעל דברי משה וחבר הבד"ץ לרגל בואו לשערי עירינו.

יהא בואו לברכה

קרוב למאה עסקני "עור הצלה" ו"זכרון משה" בקרית יואל שאבו מלא חפניים חיזוק בהכנסיה הנודרה שהתקיימה במוצ"ש העליל"ט באולם עקשטיין בקרית יואל.

האסיפה התנהל ע"י המנהל המסור הרה"ר ש' שלמה מענדלאוויטש הי"ו אשר הביע בטוב טעם מטרת האסיפה לחזק ולמאן את העסקנים החשובים שעושים פעולות גדולות לטובת המוסדות הק' בארה"ק. שמעו דרשות העסקנים הרה"צ ר' יוסף מרדכי וואגשאהל שליט"א ראה"ק עטרת חכמים, הרה"ר זלמן פרידריך הי"ו, הרה"ר שמואל שלמה טעללער הי"ו, הרה"ר אשר מנחם כהנא הי"ו מנהל הגמ"ח זכרון משה, ועל כולם דרשת אורח הכבוד הרה"ר רבי בניציון לאוב שליט"א מו"ץ קהלתנו וחבר רבני הוועד, שהלהיב את הלבבות בדברותיו הנפלאים, ותיאר בטוב טעם המצב הנורא בו שרוים אתב"י בארה"ק והנסיגות הקשים שעוברים עליהם.

עדות נאמנה השמיע האורח הדגול הרב דוד ועצלער שליט"א מלמד תשב"ר בחיפה, אשר מסר פרטים נוראים וההתדרדרות אצל המוסדות הכפופים לשולחן איוב.

העסקנים קימו וקבלו על עצמם להמשיך בעבוה"ק ביתר שאת וביתר עוז ולהרחיב גבולי הקדושה ע"י התעוררות אצל חבריהם להרבות הפעולות הנפלאות.

**

ביום ג' העבר התקיים בקרית יואל יצ"ו מסיבה בבית הרה"ג רבי ליפא (בהרה"ג ר' מאיר אליעזר) פריעדמאן שליט"א לטובת המוסד "עטרת יהושע" בבית שמש העומד בנשיאות כ"ק הגה"צ רבי יהושע ראזענבערגער שליט"א חבר הבד"ץ העדה החרדית ורב קרית רמ"א בבית שמש, שהמצב הגשמי של המוסד הוא קשה מנושוא.

נשיא המוסד הגה"צ רבי יהושע ראזענבערגער שליט"א השמיע דרשה נלהבה ע"י האק-אפ, גם עורר בדברים חוצבים להבות אש הרה"ג ר' דוד שלמה עקשטיין שליט"א מנה"ר במתיבתא הק' וחבר רבני וועד משמרת חומות ירושלים.

תושבי קרית יואל נהרו להמסיבה והשתתפו בסכומים נכבדים לגדול המצוה כי רבה היא.

בברכת ברוך הבא מקבלים תושבי וויליאמסבורג הני שלוחי דרחמנא ה"ה הנחלת המוסדות "בית יוסף צבי דושינסקא" בבית שמש יצ"ו, העומדת תחת נשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ובהדרכת הגה"צ רבי מרדכי יהודא דושינסקא שליט"א רב הקהילה, שתחת צילה מתחנכים מאות תשב"ר שהגיעו לעירינו לטובת המוסדות הקדושים, ויה"ר שיצליח השם דרכיהם להרמת קרן התורה.

יתר פרטים אודות המגבית יתפרסמו א"ה.

הגה"צ אבד"ק קהלתנו הקדושה בויליאמסבורג שליט"א ביקר השבוע במעון הגאון הגדול מעתיק השמועה רבי מושול דוד הלוי סאלאוויטשיק שליט"א ראש ישיבת בריסק, והגאון שליט"א שפך מר נפשו בדאגו על קיום המוסדות הק' בארה"ק קול גדול ולא יסף, אשר נפשו יודעת מאד גודל הנסיגות ומאידך אלו אשר כרעו לבעל התפשו עם הציונים באופן נורא אשר כל השומע תצילנה אוניו, וביקש למסור שליחות מיוחדת לכ"ק מרן רבינו שליט"א לפעול פעולות נכבדות למען המוסדות הק' אשר נאבקים על קיומם במיסרות נפש נמוש.

רבני הוועד משמרת חומות ירושלים כברי ישובו ודנו בפעולות שונות אשר יפרסמו בע"ה בקרוב.

בברכת ברוך הבא מקבלים אנו הרה"ח ר' אלי בלאט שליט"א מנהל הת"ת "חומת יהושע" בירושלים שהגיע לעירינו לטובת הת"ת, ויה"ר שיצליח השם דרכיו. בקשתינו שטוחה מול אנ"ש הי"ו לקבלו בספ"ו, ולעמוד לימינו ולסעדו שיצליח בעבוה"ק.

ברוך הבא בשם השם! אנשי שלומינו תושבי וויליאמסבורג מקבלים ככבוד והערצה את מעלת כבוד הגאון הגדול רבי יהושע דוד טורטשין שליט"א מנהיג קהילות הפיושים בארה"ק, מגדולי המשפיעים בעיר ה' שמה, לרגל הופעתו לשערי עירנו לטובת הקהילות והכוללים הנמצאים תחת הדרכתו. פרטי המסיבות והמגבית יתפרסמו א"ה בשבוע הבעל"ט. יהוש"ע הוא העובר לפניך.

מוזעין השבוע

(המשך מעמוד א)

הוסיף וכתב אמנם פ' הרמב"ן לא נראה ג"כ, דתליא מילתא במה שי"שמור" הוא לא ריכור" הוא עשה, דהא כתיב גונא רבי על "שוא" רשק" דנאמרו דביבור אחד בפ"ג שבועות (כ), ולא שייך האי טעמא של הרמב"ן, וא"כ הדר קושיין, מאי שנא שניי זה משינוי הנאמר בדבור "זכור את יום השבת כי ששת ימים עשה ה' את השמים" (פסוק י"א), ובדברות אחרות "זוכרת כי עבד היית בארץ מצרים" (דברים ה', ט"ו), ולמה לא דרשו בזה שהוא בדבור א' נאמר. אבל תראה, והוא עיקר, כי לא דרשו כן רק בדבר שהוא עיקר המצוה, דודאי מילתא דהוא שניי טעם או תוספת מה שנמצא בדברות אחרות אין לו קושיא, דודאי משנה תורה (דהיינו סדר דברים) לאוסופי אתא (תולין ס"ג), אבל סוף עיקר הייבור קיים, רק שהשינוי הוא בתוספת, ובהו אי קושיא למי שיועד ענין משנה תורה, שאמרו (שם) משנה תורה לאוסופי קאתי. אבל שיהיה כאן מזהיר על "זכור", ופי' "זכור" על שיזכר את השבת, והוא ענין זולת המשמרה, שהוא שלא יעשה מלאכה, וזהו המשמרה בודאי, וא"כ יתכן זה שסאן עיקר הייבור הוא הזכירה ובמשנה תורה המשמרה, והו קושיא. וכן על שאמר בדברות האמורות "לשוא", כי בא להזהיר על עיקר העדות, שהוא עדות שוא. ובמשנה תורה כתיב "עד שקר" והוא דבר בפני עצמו, כדאיתא בשבועות החילוק שיש בין שבעות שוא ושבועות שקר. ולכן הוצרכו לומר דוקא בענין זה שאמרו דביבור אחד. ככל הדבר היכי שיעקר הייבור, שעליו קאי הדבור, יש לו שני הוצרכו לומר כי בדבור א' נאמרו.

ובדברי דוד כתב על קושיית המזרחי ולא הרגשתי בקושיית אלו, דאני מפרש דברי הרמב"ן בדרך זה דבכל השינויים שיש בהם ביאור א' עם מה שכתוב בדברות ראשונות אין לנו קושיא כלל דעי' השינויים שכתובים מה שמאמר בראשונות, אבל מה שאני בכלל אלא תוספת ולא נרמז בראשונות וכל זמן שלא היו האחרונות לא ידעו מזה ודאי קשה, וצ"ל בדבור א' נאמרו דלא תקשה מה היה באופן הימים קודם שכתב דכתיב, ומה שהקשה המזרחי דהשמר דעשה הוא עשה, לית כאן קושיא דס"ס ע"כ ציוו אחר הוא ולא בכלל בדבור זכור, דודאי לענין עונש אין דבור שמור בכלל עונש דלית אלא בעונש דעשה. אבל מ"מ זכור הוא לענין זכירה קדושת שבת שמור הוא לענין שמירה ממלאכה.

בצה לדרך (פ' ואתחנן) כתב על המסקנה של המזרחי שכתב דשמור לא קאי אלקדשו אלא אכאשר צוץ וכאילו כתוב שמור את יום השבת כאשר צוץ ה' אלקיך ולקדשו. כתב וקשה לי על דברי המא לא מפניה כתב לעיל בריש פ' בלק וז"ל (ע"פ כ"ב, ג) ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ וימאז מפני בני ישראל. וברשי (ד"ה וירא בלק) כתב דויגר מואב קאי אפסוק דלפניו (פסוק ב') דכתיב וירא בלק בן צפור את כל אשר נעשה ישראל לאמרי. וכתב ע"ז רשי' דראה שהרגו סיחון ועוג שמואב היו בטוחים בהם לפיכך ויגר מואב מפני העם. כמסתמך ע"ז ותימה אם מלת ויגר מואב דבקה פסוק דלעיל מניח מאי כי רב הוא דכתיב בחריה, דמשמע שפני ריבויים ולא מפני מה שנעשה לב' המלאכים, וליכא למימר שחבר ה' מן כי רב הוא, כאלו אמר וכו' רב הוא, (שפירושו ועוד מפני שרב הוא), דא"כ הוה ליה לפרש זה כמו שפירשו גבי כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (שמות י"ח, ג) שכתב וכו' הוציא במקום כי הוציא, להורות על חסרון הו' (פי' דשם באפסוק א' רשי' ד"ה כי הוציא ה') כתב רשי' זו גדולה על כולם. ופי' המזרחי (שם) דברי רשי', דכתב וכו' הוציא ב'ו, להורות שהוא חסר ו' וכאילו אמר וכו' הוציא, שפירושו דושימע יתרו את כל אשר עשה וגם שהוציא, ולא ללול בכלל את כל אשר עשה, להודיענו שזו גדולה על כולן, ואינה נכללת במהן) ע"כ. א"כ איך כתב כאן לדעת רשי' שחסר ו' מן לקדשו, ולא עוד אלא שנסמך המקרא, ובכל זאת שחק רשי' ורשי' שם כלום, והו דאי דבר זו לשמוע. בשפתי חכמים (פ' ואתחנן ה', י"ב) אות ד' כתב על מה שחזר רשי' שם לנצח דזכור ושמור בדבור א' נאמרו, על אף שכתב דנרשת הדברות כבר פירשו. משום דכאן כתיב כאשר צוץ וממנו עיקר הלימוד שבדבור אחד נאמרו, לכן חזר לפרשו במקום הראוי. ואיכ"ז ראיתי דכתיב כבר כתב בראש חובת יחיה ק', וכתב דאפשר לומר כי אומרו כאשר צוץ, להעיר על שמור, שנצטוו גם עליה מפי ה' ביום המעמד. ככלי יקר כתב הלא קרוב לשמוע הצעה אחת קצרה, לקוחה מדברי רד"ל (ילקוט שמעוני ברכה ל"ג, תשק"א) שחזר הקב"ה על כל האומות אם ידעו לקבל תורה, ועיני לא יצא לקבלו משום לא תרצה וכו'. וכן יתקיים חתולה כל האומות כל עשרת הדברות, וכאשר אמרה כל אומה לא חפצתי לקחתה מאז מסרה לישראל, וע"כ נמצאו כל השינויים הללו בין דברות ראשונות לאחרונות, כי הדברות הראשונות נאמרו בלשון אשר השמיע ה' לכל האומות א"עפ' שנאמרו בנוכח לישראל, כמו שמשמע מן לשון אשר הוצאתי מארץ מצרים. מימי אלו האומות רוצים היו מקבלים גם המה עליהם ועל זרעם כל הדברים אשר צוה ה' לישראל וכו'. ובהו יתרוי, דבראשונות אמר זכור את יום השבת, לא רצה לומר שמור את יום השבת. כדי שלא ילחן פתחון פה לאומות לומר הא"ך הוא מצוה אותנו על השמירה מכל מלאכה, הלא כבר נאמר לבני נח יום ולילה לא יישבותו (בראשית ח', כ"ב), ורד"ל (סנהדרין י"ח) למדו מכאן גוי ששבת חייב מיתה, ע"כ נאמר זכור את יום השבת. לומר כי אפי' מי שיאנו בשמירה לפחות ישנו בזכירה, כי כל האומות חייבים לזכור את יום השבת כדי לקבוע בלבם אמונת חידוש העולם, אשר יתן עדות ה' נאמנה על מצאת השבת כי בכל ז' מצות בני נח הוא שלא יעבדו ע"ז, ואעפ"י שהאומות לא יוכלו לקבל ציוו לא תעשה כל מלאכה, מימי יובלים הם לקבל עליהם מצות הזכירה אשר גם המה חייבים להיות חידוש העולם לנגד עיניהם לזכרון וכו'. אבל דברות שניות שנאמרו לישראל לבד נאמרו בלשון שמור. כי המה חייבים בזכירה ובשמירה מכל מלאכה, על כן נתן הטעם וזכרת כי עבד היית וגו', כי זהו טעם על השביתה ממלאכה.

ורבינו הקדוש זצוקללה"ה בדברי יואל (ויצא דף צ"ט) כתב על הכלי יקר ודבריו צריכין ביאור, דמאן יימר לן שמה היו האומות מקבלין התורה, לא היו יוצאין מדיון בני נח שנצטוו ביום ולילה לא יישבותו, ששמור רד"ל גוי ששבת חייב מיתה, הוא שבביל שלא קבלו את התורה, לא יצאו מדיון בני נח, אבל אלמלא היו מקבלין את התורה, היו יכולים הם להשמור את השבת ממלאכה. וישראל דגמנה תורה ותחזיקה הלה. אך נראה לדעת טעם ע"פ דרכו של הכלי יקר דמצות שמור הוא על שמירה ממלאכה, וזכור אמר למי שאינו בשמירה, נצטוו לכל הפחות על הזכירה. דהנה ידוע דבשבת יד"ל (שבת קמ"ז) שאצל הדברות הראשונות פסקה זוהמתן של ישראל לגמרי, וכאיתא במדרש רבה (שמות רבה פרק מ"א, ז') חרות על הלחות (שמות י"ב, ט"ז), אל תקרי חרות אלא חירות, חירות מן הגלות, חירות מן המלך, חמות, חירות מן הסיורין וגו', והיו ישראל או על הבחינה שיהיה לעתיד לבא שלימות הגבור ועולם התיקון, אלא שאחר חטא העגל תור ונתקלקל. נמצא שבשעת מתן תורה לא היה שייך לצוות שמור את יום השבת, היינו שמירה ממלאכה, כי לא היה נוהג מלאכה כלל גם בימות החול כבחינה דלעילי לבא, ולזה נאמר זכור את יום השבת, כי מצות זכירה נוהג גם אצל מי שיאנו בשמירה ממלאכה, מה שאין כן בדברות שניות, שכבר חזרו לקלקול כמו קודם מתן תורה, והוצרכו להיות מלאכה נעשית ע"י עצמן, אמר הקב"ה שמור את יום השבת, וצוה אותם על שמירה ממלאכה. ומכאן עוד בכלי יקר וי"א כי הנגלם מן "זכור" כשכתובת זי"ן כ"ף ריש סופי תיבות נפיש, והנגלם מן "שמר" כשכתובת ש"י מ"ם ריש סופי תיבות נשים, רמז לתוס' נשמה שיש לכל איש מישראל ביום השבת. ולפי דרכי, רמז לנשמה יתירה דדוקא באותו ציוווי הבא לישראל לבד, אבל האומות אין בהם כי אם נפש לבד וכו', ע"כ הרמז מלת נפש בתיבת זכור ומתחיל לשניהם.

כתב חתב מה שאמר כאן זכור, ובמשנה תורה שמור. דכאן הוא דבורו של הקב"ה שאין לפני עולה ולא שכתב, אבל במשנה תורה הם מפי משה, והוא בשר דם וטחן, ואין הוא לומר זכור, לכן נאמר שמור. בשרת מהרים אלשקר (ס"י ק"ב) כתב דלך כי כבר נשאלה בבישיל ל"י שריירא גאון ולתלמידו ר' האי גאון, והשיבו לו א' ש' לו טעם (דהיינו דכל השינויים שיש בין דברות הראשונות לאחרונות מובן), חוץ זכור ושמור טעמא מאי, להודיע כי מה שכתוב על לחות שניות שמעוהו ישראל ביום מתן תורה בסיני, שלא תאמר נשתנו הדברים (דמשנתה דבר בלחות אחרונות ממה שנאמר במתן תורה). ולדברי אלו שמועין כי תן דברי קבלה וכל שכן שאין לפרש באופן אחר.